

NOVÝ ORIENT ABSTRAKTY

ODBORNÝ
ČTVRTLETNÍK
ORIENTÁLNÍHO
ÚSTAVU AV ČR
ROČNÍK 74/2019

1

CENA 110 Kč

Lidská práva, biologické občanství a reprodukční politika v japonských sanatoriích pro malomocné

SUSAN L. BURNS

V první polovině 20. století byla v japonských sanatoriích pro malomocné běžnou praxí sterilizace (vasektomie) pacientů, zatímco těhotné pacientky většinou podstupovaly interrupci, aby nedocházelo k předávání infekce z matky na dítě. Tyto zákroky byly v tehdejších odborných kruzích považovány nejen za nutné, nýbrž i blahodárné – jelikož pacientům umožňovaly bezpečný a aktivní sexuální život – a rovněž se soudilo, že je pacienti podstupují zcela dobrovolně. Nedávný výzkum však ukazuje, že mnoho malomocných pacientů absolvovalo tyto zákroky zbytečně i nedobrovolně. Japonský historik Fudžino Jutaka přirovnal používání vasektomie v japonských sanatoriích pro malomocné k nacistické sterilizační politice. Tento článek přehodnocuje sexuální a reprodukční politiku těchto sanatorií, a to za použití argumentu, že sterilizační politiku nelze chápat jako zcela dobrovolnou (jak tvrdili tehdejší lékaři v sanatoriích pro malomocné), ani jako otevřeně nucenou (jak je nyní ponejvíce chápána). Ve snaze vyjasnit tato hlediska se článek opírá o nedávnou práci Adrianny Petryny, Nikolase Rose a Carlose Novy a dalších, kteří zkomplikovali foucaltovské pojetí biopolitiky prostřednictvím toho, co nazývají „biologickým občanstvím“.

Změna vnímání lidského plodu v Japonsku: Úvaha o péči poskytované truchlícím v případě perinatální ztráty

JASUI MANAMI

Způsob, jakým se společnost vyrovnává se smrtí dítěte je podmíněný kulturou, dobou i místem. V Japonsku až do 50. let 20. století reagovaly rodiny na úmrtí dítěte jednoduchým pohřebním obřadem a modlitbami za brzké znovuzrození. V dnešní době však v porodnictví v případě perinatálního úmrtí stále více klademe důraz na péči o pozůstalé a tím pádem pozorujeme i změny ve vnímání plodu. Vzhledem ke klesající porodnosti vnímají japonské matky těhotenství a porod jako vzácnou zkušenost,

ve které hraje důležitou roli technologie – od 70. let jsou k dispozici ultrazvukové snímky nenarozeného dítěte a v současnosti mohou nastávající rodiče s pomocí 3D i 4D „sledovat“ dítě v matčině děloze do nej-menších podrobností, což rovněž ovlivňuje jejich vztah k budoucímu potomkovi. Tento článek popisuje změny ve vnímání plodu v souvislosti s vývojem lékařské technologie a analyzuje nové rituály související se smrtí plodu či dítěte, i s péčí o pozůstalé. Dále zhodnocuje, jakým způsobem folkloristika či kulturní antropologie napomáhá porozumění novým praktikám týkajícím se úmrtí plodu a dítěte.

Internace japonských válečných zajatců v SSSR (1945–1956)

SERGEJ IL'JIČ KUZNECOV

Internace japonských válečných zajatců v SSSR byla jednou z nejdramatičtějších stránek v historii rusko-japonských vztahů. Časem sice ztratila na závažnosti, ovšem její historická paměť zůstala zachována. Archivní historické zdroje na toto téma byly v SSSR objeveny teprve s počátkem Gorbačovovy perestrojky a od té doby byl publikován značný počet monografií a dokumentů i stovky článků vztahujících se k historii válečných zajatců. Přestože v Japonsku vyšlo více než 2000 memoárů bývalých zajatců, historické studie na toto téma začaly být uveřejňovány teprve v nedávné době. Mezi kontroverzní témata patří i mechanismus, na jehož základě sovětské úřady rozhodovaly o transferu zajatců do teritoria SSSR. Odhady počtu Japonců vězněných v SSSR kolísají mezi 490000 a 610000 lidmi, přičemž 45000–60000 z nich ve vězeňských táborech zemřelo. Geografická distribuce internovaných na území SSSR souvisela s potřebami pracovních sil v průmyslu, stavebnictví a zemědělství. Vzhledem k chybějící dokumentaci je však těžké kvantifikovat, jak reálný a konkrétní přínos sovětské ekonomice tito japonští zajatci představovali. Program indoktrinace japonských válečných zajatců prováděný v táborech sovětskými úřady je nyní předmětem seriózní diskuze, ačkoliv z dostupných faktů je zřejmé, že jeho efektivita byla pouze minimální. Zvláště zajímavá je pak repatriace vězňů a okolnosti, jež ji doprovázely.

Mrtví nás pozorně sledují – katastrofa a spása v Japonsku

SATÓ HIROO

Počátkem raně moderního období došlo v Japonsku k proměně vnímání světa živých a mrtvých. Zatímco podle dřívějšího chápání se oba tyto světy prolínaly, nyní proces modernizace zatlačil mrtvé do jiného, separovaného světa, a v nové společnosti zaujaly nejvýznamnější místo práva a zájmy živých bytostí. Zároveň se však duchům předků dostalo výsostného postavení a byly ustanoveny zvláštní rituály za účelem péče o duše zemřelých, jež můžeme dodnes pozorovat v tradicích jako např. v uctívání kamenných bůžků *Džizó* či pořizování *mukasari ema* – votivních destiček věnovaných mladým mužům, kteří zemřeli, aniž by stihli uzavřít sňatek.

Po Velkém zemetřesení ve východním Japonsku však máme příležitost přehodnotit svůj vztah k mrtvým a stejně tak i naše reakce na katastrofy, které ukazují na moderní tendenci soustředit se na problémy živých na úkor mrtvých.

A photograph of two men in traditional Japanese attire, including dark blue jackets and large, conical, woven straw hats. They are walking on a street with autumn foliage in the background. A semi-transparent white box with text is overlaid on the image.

Tradiční zemědělství a časové plánování po zásahu cunami: Pěstování rýže a japonské cunami z roku 2011

TAKAKURA HIROKI

Neblahým vlivem přírodní katastrofy způsobené Velkým zemětřesením ve východním Japonsku utrpěla tamější zemědělská pole velké škody. Nyní místní farmáři za účelem oživení zemědělství využívají inovační praktiky a současně i tradiční znalosti. Vzhledem k úbytku farmářů pracují společně a vzájemně si pomáhají, aby získali co největší úrodu. Tento článek založený na rozsáhlém terénním výzkumu v prefektuře Mijagi zkoumá přizpůsobivost i vzájemný respekt farmářů v postkatastrofickém prostředí, i to, jak při své znalosti půdy, klimatu a životního prostředí kombinují tradiční praktiky s inovativní technologií. Článek představuje úspěšné případy využití vládních fondů k revitalizaci místní ekonomiky i roli vědců coby prostředníků mezi farmáři a vládou.

Jaderné dějiny Japonska: Od Hirošimy k Fukušimě

YOH KAWANO

Jaderná energie je vetkána do sociální, ekonomické a politické struktury japonské společnosti. Tento článek zkoumá historii jaderné energie a rozpor mezi veřejným míněním a mocnou jadernou hegemonií v souvislosti s roztavením jádra ve Fukušimské elektrárně v roce 2011. Čtyřdílný rámec pomáhá vysvětlit komplikovaný diskurz dopadu jaderné energie na japonskou společnost. Nejprve zkoumá adaptaci jádra coby energetického zdroje v poválečné době. Dále rozebírá, jak populární kultura galvanizovala podporu veřejnosti a vedla k vytvoření mýtu o naprosté bezpečnosti, nutnosti a ekologičnosti jaderné energie. Ve třetí části článek představuje „jadernou obci“ a popisuje, jak zvláštní zájmové skupiny, úřady, akademici i veřejné entity sdílely společnou agendu propagující jadernou energii. Závěrečná část je pak věnována historii protijaderného hnutí a jeho revitalizaci v důsledku fukušimské katastrofy.